

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitaplarındaki Deyim ve Atasözü Varlığı

Ebru AKGÜN*

Öz. Yabancılar Türkçe öğretiminde en mühim basamaklardan biri sözcük öğretimidir. Sözcük öğretiminde ise düşünceleri daha etkili kılmak ve söyleyişe güzellik katmak için kalıplaşmış ifadeler de yer verilir. İşte bu kalıplaşmış ifadelerden deyim ve atasözleri en sık karşılaşılanlar olması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Söyleneni daha kolay, etkili ve anlaşılır olarak dile getirmede önemi yadsınamayan deyim ve atasözlerini, Türkçenin ve Türk kültürünün zenginlik nişaneleri diye de kabul edebiliriz. Bu amaçla Yabancılar Türkçe Öğretimi için kullanılan İstanbul B1 ders ve çalışma kitaplarındaki deyim ve atasözlerinin varlığını tespit etmeye yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, öğrenme- öğretim sürecinde deyim ve atasözlerini kullanma gerekliliği yabancı dil öğretiminin belli başlı ilkeleri bağlamında ortaya konulmaya çalışılmıştır. Makale, betimleyici bir çalışma olup, veriler doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Bununla birlikte İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitaplarının baştan sona taraması yapılmıştır. Çıkan neticeye göre, deyim ve atasözlerinin üniteler arası dağılımında farklılıklar arz ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Deyimler, Atasözleri, Yabancılar Türkçe Öğretimi.

* MEB Değirmendere Uğur Mumcu Ortaokulu Türkçe Öğretmeni, ilkebru.ege@gmail.com

İstanbul Turkish Course and Study Guide for Foreigners in (B1) Assets of Idioms and Proverbs

Abstract. One of the most important steps in the vocabulary teaching Turkish for foreigners. The idea to make teaching more effective than words, and also given the floor to express stereotypes to add beauty to the utterance. That statement of these formulaic expressions and proverbs have a special importance in terms of being the most frequently encountered. Easier said, can not be denied in articulating the importance of an effective and straightforward idioms and proverbs, wealth token of Turkish and Turkish culture so that we can accept. For this purpose, it is used for teaching Turkish for foreigners in Istanbul B1 courses and a study has been conducted to determine the presence of idioms and proverbs in the workbook. The study used qualitative research methods, the need to use idioms and proverbs in the teaching-learning process has been demonstrated in the context of the main principles of foreign language teaching. This article is descriptive study data were collected through document review process. However, Istanbul Turkish Education Course for Foreign B1 and workbooks are made from start to finish scanning. According to the inference, idioms and proverbs of the unit showed that differences in distribution between meat supply.

Keywords: Idioms, proverbs, teaching Turkish as a foreign language.

1. GİRİŞ

Dil, insanların algılarına, iletişim becerilerine ve günlük yaşantılarına yön vererek toplumsallaşmanın temelini oluşturmaktadır. Dil olmadan bir toplumun ve o topluma ait bir kültürün olması mümkün değildir. Dile ilişkin çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bu tanımlarda yer alan ortak noktalardan yola çıkacak olursak dilin düşünürler tarafından farklı özelliklerini vurgulayan tanımları yapılmıştır. Yapılan tanımlar şu şekildedir:

Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir (Aksan, 2009).

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir. (Ergin 1994:7)

Bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir (Korkmaz ve diğerleri, 2001: 2).

Yapılan tanımlara bakıldığında; tanımlar çeşitlilik göstermekle birlikte temelde aşağıdaki unsurları içermektedir.

“Dil, anlaşma aracıdır.

Dil sembollerden oluşan bir dizge (sistem)dir.

Dil yasayan bir varlık olduğundan sürekli değişim içindedir.

Dil, düşünceyle ilişkilidir.

Dil, toplum ve kültürle ilişkilidir” (Bayraktar, 2006: 2).

Özkan'a göre (2009:17) dil becerisi, kültürün temel taşıdır.

Bu bağlamda “kültür” ise tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 874).

Toplumun üyelerinin yaşam biçimlerine işaret eden kültür kavramı, toplumun sosyal olarak kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve maddi olmayan ürünler bütünü, sembolik ve öğrenilmiş ürünler ya da özellikler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Giddens, 1993:31).

Dil-kültür ilişkisi bağlamında Humboldt, ulusların karakter ve kültürlerinin dillerinde araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Humboldt'a göre dil, bir ulusun kültür düzeyini gösteren en iyi araçtır. Humboldt, kendi diline dayanan, kendi dilinde ilerlemeler yapan bir ulusun gerçek bir kültürün yaratıcısı olabileceğini ifade etmiştir (Akarsu, 1998: 7).

Bir milletin özelliklerini en iyi açıklayan dildir, hatta toplumun özellikleri dil ile birleşir ve kültürün tam bir yansıtıcısı olur. Biri olmadan diğersinin varlığı da düşünülemez. Kültürü aktarmayı sağlayan dildir, kültür ise ortak değerler vasıtasıyla dilin anlatılmasına olanak tanır. Kültür tarihi bir süreçte gelişir ve bunu diğer nesillere aktarabilmenin tek yolu dildir, bundan dolayı dil sayesinde kültürün yapısı bozulmaz ve canlılığı korunur (Demir, 2010, s. 17).

“Dil ile kültür birbiriyle yakından ilişkili iki kavramdır. Dil kültürle yaşamaktadır, kültür de dil ile gelişmektedir ve birikmektedir” (Günay, 1995: 9).

“Bir toplumun dili, o toplumda yaşayan bireylerin genel kültürünü yansıtmaktadır. Kültür bir bilgi birikimidir. Bilgi birikiminin kaynağı ise dildir. Bu yüzden dil ile kültür birbirinden ayrılmaz” (Aslan,2008: 118).

“Kültür, toplumların bilgi ve yaşantı birikimleridir. Dil toplumların ve bireylerin bu birikimleri aktarma aracı olduğu için kültürle bire bir bağlantılıdır. Hatta kültür dili yaratan ve geliştiren en önemli etkidir. Bir toplumun kültüründe ne varsa, dilinde de aynen vardır” (Bayraktar, 2006: 3).

Dil öğretiminde kültürel değerlerin kavratılması, dilin doğru kullanılması için ön şartlardan biridir. Bu yüzden dil öğretimi kültür öğelerinin aktarımıyla gerçekleşir. Kültür öğelerinin gerektiği gibi aktarılamaması iletişimde sıkıntılar doğurur. Kültürel değerlerin öğretimi söz hazinesini zenginleştirir; dili kullanma ve anlama kıvraklığı sağlar. Düşünme, duyma ve hayal etme gücü değerlerin öğretimi ile zenginleşir, millileşir ve insanî bir yön kazanır. Bu sebeple insanın geçmişini ve sahip olduğu değerleri anlayabilmesi, dilin taşıdığı kültürel değerlere bilmesi ile mümkündür. (Doğru: 2008)

Yabancı dil, bir insanın ana dilinin dışında, genellikle sonradan öğrendiği başka bir ulusun veya topluluğun dilidir.

“Yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanma değildir. Çeşitli toplumların dünyaya bakış açılarına, düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır yabancı dil. Bir toplumun, ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilme yolu, o toplumun dilini öğrenmekten, bilmekten geçer” (Özil, 1991: 96).

Yabancı bir dili öğrenmek; yalnızca o dilin sistemini, dil bilgisi yapılarını öğrenmek değil aynı zamanda yeni bir kültürle karşılaşmak, o kültürü tanımak ve öğrenmektir. Dil öğrenen birey, karşılaştığı yeni kültürdeki bireylerin düşünce ve davranışlarını tanıyarak kendi kültürü ve öğrendiği kültür arasında ilişkiler kurar, karşılaştırmalar yapar ve daha hoşgörülü bir bakış açısı kazanır (Okur ve Keskin, 2013).

Yabancı dilde öğrendiği her yeni sözcük, anladığı her yeni tümce, çözebildiği her yeni metin yabancı dil öğrenen kişinin bilincinde, o dili konuşan kişilerle, bu kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşmasına neden olur. Bu açıdan bakıldığında yabancı dil öğretimi amaç-kültür göz önünde tutulmadan, salt dilsel dizgenin öğretimiyle sınırlamak, dilsel kullanımların da anlaşılmasına yol açarak yabancı dil öğretimi aksatır. Öğrenci ancak amaç-dil dizgesini, o dili konuşan ülkenin kendine özgü değerler dizgesinin oluşturduğu toplumsal bağlamlar içinde doğru kullanıldığında, amaç dili öğrenmiş sayılır (Tapan, 1990: 55).

Yabancılara Türkçe öğretimi, küreselleşen dünya ile birlikte son yıllarda gelişip yaygınlaşmaktadır. Türkçe öğrenimine olan taleplerin artması öğretim materyalleriyle donatılmış, hedef kültürle bütünleştirilmiş kaliteli bir eğitim anlayışını gerektirmektedir. Kültür ile edinilen dil becerileri, dil bilgisi bilgilerinin ve diğer dil unsurlarının toplumsal hayatta uygulanarak kalıcı olmasını sağlar. Türkçeyi Türk kültüründen bağımsız olarak sadece kuramsal yapısıyla öğrenen bir yabancı, günlük hayatta karşılaşacağı bir deyim karşısında şaşırarak ve içinde bulunduğu kültürel durumu anlamakta zorlanacaktır. Günlük iletişimde sıkça kullandığımız deyim ve atasözleri, belirli olay ve durumlarda kişiye yerinde ve uygun söz söyleme imkanı vererek bireylerin sağlıklı iletişim kurmalarına yardımcı olduğu için yabancılara Türkçenin öğretiminde önemli bir yere sahiptir (Yılmaz ve Şenden, 2014: 61).

Anlatımı güzelleştirmek, savunulan fikir ve düşünceyi daha etkili kılmak üzere her dilde kalıplaşmış bazı sözler bulunur. Atasözleri, dua ve temenni cümlecikleri, sövgü ve ilençler, bilmece ve tekerlemeler... Bu tür kalıplaşmış sözler arasında, dilin bünyesinde en sık rastlanılanlar ise deyimlerdir (Pala, 2008). Atasözleri ve deyimler, kültürel aktarımın gizli

formülleridir. Bunlar sadece belirli biçimsel öğelerden oluşmuş söz kalıpları ya da cümleler değil, aynı zamanda görünenin altında farklı anlamlar yatan sadece aynı dili konuşanların değil, aynı zamanda aynı kültürü paylaşanların yükledikleri ortak anlamsal kodlarla yaşayan ve aktarılan sözlü kültür ürünleridir.

Toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin aktarılmasında mühim bir rol oynayan deyim ve atasözleri, bir kimliğin, bir yaşam tarzının, bir toplumun tasvirinin en önemli göstergesidir. Her toplumun kendine özgü deyim ve atasözleri vardır. Sözlü kültürün ögesi olan deyimler ve atasözleri özlü, hoşça giden, anlatılmak isteneni tam ve etkili veren, kalıplaşmış ifadeler olmalarının yanı sıra, söyleyiş güzelliği, kavramları karşılama özelliği, sözlü ve yazılı anlatımı ifade etmede etkili olması açısından Türkçenin yabancılara öğretiminde birçok işlevi yerine getirmektedir. “Kişilerin anlık duygu ve düşüncelerini, içlerinden geldiği gibi saf ve doğal bir şekilde yansıttıkları en eski halk kültürü mahsulleri, atasözleri ve deyimlerdir. Çoğu zaman bir iki kelimeyle, bazen bir cümleyle, bazen karşılıklı diyaloglarla, bazen de kafiyeli söyleyişlerle küçücük bir söz öbeğine koca bir anlam sığdırılmıştır” (Aksoy, 1991: 47).

Sahip olunan duygu ve düşüncelerin mahfazası olan dil, diğer bireyler tarafından kabul gördüğü oranda toplumun ortak değeri haline dönüşür. Zira toplumu oluşturan bireylerin duygu ve düşünceleri sahip olunan kültürün aynasıdır. Tüm bu nitelikleriyle yabancılara Türkçenin öğretilmesinde deyim ve atasözlerine, uygun seviyelerde mutlaka yeterli derecede yer ayrılmalıdır. Türkçenin zengin kaynaklarından olan deyim ve atasözlerinin Türkçe öğrenen kişiler tarafından yazılı-sözlü iletişimde doğru kullanılması, öğrencinin Türkçeye hâkimiyet derecesini belirler. Bunun sağlanabilmesi de uygun deyim ve atasözlerinin hazırlanacak materyallerde etkili bir biçimde kullanılmasıyla mümkün olabilecektir. Deyim ve atasözleri, gelişen dünyada önemi her geçen gün daha da artan Yabancılara Türkçe öğretiminde dil öğrenme alanlarından özellikle okuma, yazma ve konuşma becerilerinin kazandırılmasında olmazsa olmazlarımızdır.

1.1 Amaç

Bu çalışmanın amacı, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitapları'nı deyim ve atasözleri varlığı bakımından betimlemektir. Bunu yaparken yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının ne derece gerekli olduğu noktasından hareketle dil ve kültür ilişkisi üzerinde önemle durulmuştur.

Yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan ve örneklem olarak seçilen İstanbul B1 ders ve çalışma kitaplarındaki deyim, atasözü varlığını, bunların nicelik, nitelik özelliklerini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

1.2 Problem

Çalışmanın başlıca problemleri şunlardır:

1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitapları'nda kaç adet deyim ve atasözü kullanılmıştır?
2. Kullanılan deyim ve atasözleri varlığı B1 seviyesine göre yeterli midir?
3. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitapları'nda yer verilen deyim ve atasözlerinin anlamlara göre dağılımı nasıldır?

2. YÖNTEM

Deyim ve atasözlerinin İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitapları'ndaki nicelik ve nitelik durumunu tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma, betimsel nitelikli bir çalışmadır. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir. Araştırma yapılan alanla ilgili pek çok bilgi görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmaksızın belge inceleme yoluyla elde edilebilir. Bu sayede araştırmacı zaman ve kaynak tasarrufu sağlamış olur. Hangi dokümanın önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceğine araştırma konusuna bakarak karar vermek gerekir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 188).

2.1 Evren-Örneklem

Çalışmanın evreni olarak İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders ve Çalışma kitapları seçilmiştir. Çalışmanın örneklemine ise Avrupa Dil Gelişim Dosyası 'nda B1 seviyesi kullanıcı için verilmiş olan "Deyimleri ve olayları, düşlerimi ve ihtiraslarımı betimlemek için kalıpları yakın bir yoldan birbirine bağlayabilirim." ifadesi

bağlamında İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders ve Çalışma kitaplarının B1 seviyesi oluşturmaktadır.

2.2 Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada veriler doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders ve Çalışma Kitapları'ndaki deyim ve atasözlerinin varlığını ve yeterliliğini incelemek üzere, önce kullanılan dokümanlara ulaşılmıştır. Sonra verilerin analiz edilebilmesi için dokümanda var olan deyim ve atasözlerinin ünite ünite dökümü yapılmıştır. Her üniteye kaç adet deyim ve atasözü olduğu tablolar halinde sunulmuş, ayrıca bu deyim ve atasözleri anlamlarına göre derecelendirilerek yine tablolarla verilmiştir.

2.3 Verilerin Analizi

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 ders ve çalışma kitaplarındaki deyim ve atasözleri varlığını ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada, veriler analiz edilirken, doküman incelemesi yöntemine uygun olarak frekans ve yüzde kullanılmıştır. Analiz sonuçları da tablolar halinde sunulmuştur

Tablo 1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'nda Bulunan Deyimler

Üniteler	Deyimler
1.Ünite	başının etini yemek, kalbini fethetmek, kalbini kırmak güle oynaya, anlata anlata bitirememek, değerini bilmek dikkatini çekmek,

	tadı damağında kalmak, özür dilemek
2.Ünite	püf noktası, dünyaya gelmek, sözünü tutmak, dönüm noktası kırıp dökmek(birilerini), er geç, fikir alışverişinde bulunmak aklından geçirmek, aklına getirmek
3.Ünite	ayakta kalmak, can pazarı, dizini dövmek, masaya yatırmak açıklığa kavuşturmak, enine boyuna, uçsuz bucaksız, keyfine varmak(keyfini çıkarmak), işi ters gitmek
4.Ünite	can atmak, gözden çıkarmak, tadını çıkarmak

dikkatini çekmek,
meydana gelmek,
aklında tutmak
dil dökmek,
dikiş tutturamamak,
ders çıkarmak,
doğru bildiği yoldan ayrılmamak,
peşinden koşmak

5.Ünite can atmak,
gözden çıkarmak,
içini çekmek,
tadını çıkarmak
içini kemirmek,
fırsatı kaçırmak,
işi ters gitmek

6.Ünite aklına gelmek,
aralarına kara kedi girmek,
yüzüne bakmamak
aralarından su sızmamak,
arası açılmak(bozulmak),
aralarındaki buzları eritmek,
iş başa düşmek,

eksik olsun
kendini (dışarı) atmak,
gözünde canlandırmak,
ayakları üzerinde durmak,
adet yerini bulsun diye,
bir çuval inciri berbat etmek
dert yanmak,
içini boşaltmak,
eli boş gitmek,
peşinde koşmak
İyi gün dostu,
kafa dengi,
(pahalıya) mal olmak,
vakit geçirmek,
yüreği hop etmek,
can ciğer olmak,
dostluk etmek,
üstünlük kurmak,
dostlar alışverişte görsün(diye),
kırıp geçirmek,
fenalık gelmek
duasını almak,
içini ısıtmak,

köşeyi dönmek,

başını (işten) kaldıramamak.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'nda bulunan deyimlerin sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki Deyimlerin Nicel Dağılımı (% $\pm 0,01$)

Üniteler	Ders Kitabındaki Deyim Sayısı (f)	Ders Kitabındaki Toplam Deyimler İçindeki Yüzdesi %
1.Ünite	9	11.68
2.Ünite	9	11.68
3.Ünite	9	11.68
4.Ünite	11	14.28
5.Ünite	7	9.09
6.Ünite	32	41.55
Toplam	77	100

Tablo 2 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 ders kitabı ünite 1'de 9 (%11.68), ünite 2'de 9 (%11.68), ünite 3'de 9 (%11.68), ünite 4'te 11 (14,28), ünite 5'te 7 (%9,09)ve ünite 6'da 32 (%41.55) adet deyim bulunmaktadır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'nda bulunan atasözleri ünite ünite aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'nda Bulunan Atasözleri

Üniteler	Atasözleri
1.Ünite	yok
2.Ünite	Her yiğidin ayrı bir yoğurt yiyişi vardır.
3.Ünite	yok
4.Ünite	yok
5.Ünite	Kötü ev sahibi, insanı mal sahibi yapar. Bir kapı kapanırsa bir kapı açılır.
6.Ünite	Komşu komşunun külüne muhtaçtır. Komşu hakkı, Tanrı hakkı gibidir. Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür. Gülme komşuna, gelir başına. Hayırlı komşu, hayırsız akrabadan iyidir. Hayır dile komşuna, hayır gelsin başına. Ev alma, komşu al.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'nda bulunan atasözlerinin sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki Atasözlerinin Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Ders Kitabındaki Atasözü Sayısı (f)	Ders Kitabındaki Toplam Atasözleri İçindeki Yüzdesi %
1.Ünite	0	0
2.Ünite	1	10
3.Ünite	0	0
4.Ünite	0	0
5.Ünite	2	20
6.Ünite	7	70
Toplam	10	100

Tablo 4 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 ders kitabı ünite 2'de 1 (%10), ünite 5'te 2 (%20), ünite 6'da 7 (%70) adet atasözü bulunmaktadır. Ünite 1, ünite 3 ve ünite 4'te atasözü bulunmamaktadır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'nda bulunan deyimler ünite ünite aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'nda Bulunan Deyimler

Üniteler	Deyimler
1.Ünite	eve çıkmak(ev açmak), fırsat vermek, ders almak, gözlerine inanmamak
2.Ünite	göğüs germek, alın teri dökmek, hakkını vermek, iyi gelmek
3.Ünite	açlıktan ölmek
4.Ünite	kendini kandırmak, yolunu çizmek, can atmak, günleri saymak
5.Ünite	gülmekten ölmek, yerinde olmak, göz kulak olmak bir daha yüzüne bakmamak, ara vermek, ağırlık vermek, haber vermek, kanına girmek,

canını sıkmak,
meraktan ölmek,
gaza basmak
dört gözle beklemek,
yüzünü asmak,
ekmek teknesi
kendini başkasının yerine koymak,
dolanıp durmak
vicdan azabı çekmek,
yakasına yapışmak,
içinden bir şeyler kopmak,
gözünde canlanmak
canını almak,
iple çekmek,
uyku tutmamak,
yüzüne bakmamak,
içli dışlı olmak,
çene çalmak,
soluğude/da almak

6.Ünite

Tablo 6. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki Deyimlerin Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Çalışma Kitabındaki Deyim Sayısı (f)	Çalışma Kitabındaki Toplam Deyimler İçindeki Yüzdesi %
1.Ünite	4	10
2.Ünite	4	10
3.Ünite	1	2.5
4.Ünite	4	10
5.Ünite	20	50
6.Ünite	7	17.5
Toplam	40	100

Tablo 6 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 çalışma kitabı ünite 1'de 4 (%10), ünite 2'de 4 (%10), ünite 3'de 1 (%2.5) , ünite 4'te 4 (%10), ünite 5'te 20 (%50) ve ünite 6'da 7 (%17.5) adet deyim bulunmaktadır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'nda bulunan atasözleri ünite ünite aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'nda Bulunan Atasözleri

Üniteler	Atasözleri
1.Ünite	yok
2.Ünite	Akan su yosun tutmaz. Zahmet olmadan rahmet olmaz.

	Emek olmadan yemek olmaz.
	İşleyen demir pas tutmaz.
3.Ünite	Can boğazdan gelir.
4.Ünite	yok
5.Ünite	yok
6.Ünite	Komşuda pişer, bize de düşer.

Tablo 8. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki Atasözlerinin Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Çalışma Kitabındaki Atasözü Sayısı (f)	Çalışma Kitabındaki Toplam Atasözleri İçindeki Yüzdesi %
1.Ünite	0	0
2.Ünite	4	66.66
3.Ünite	1	16.66
4.Ünite	0	0
5.Ünite	0	0
6.Ünite	1	16.66
Toplam	6	100

Tablo 8 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 çalışma kitabı ünite 2'de 4 (%66,66), ünite 3'te 1 (%16.66), ünite 6'da 1 (%16.66) adet atasözü bulunmaktadır. Ünite 1, ünite 4 ve ünite 5'te atasözü bulunmamaktadır.

Yukarıda verilen tablolar incelendiğinde ders ve çalışma kitaplarının her ikisinde de deyimlere yeterince yer verildiği; ancak atasözleri için aynı durumun söz konusu olmadığı görülmektedir.

Doküman incelemesi yöntemi ile elde edilen diğer bir bulgu ise kitaplardaki deyimlerin ve atasözlerinin anlam derecelendirmesi bakımından kaçça ayrıldığıyla ilgilidir.

Aşağıdaki 9., 10., 11. ve 12. tablolar, hem ders hem de çalışma kitaplarındaki deyimlerin ve atasözlerinin anlam bakımından nasıl derecelendirildiğini göstermektedir. Ders kitabında toplam 77 adet, çalışma kitabında ise toplam 40 adet deyim geçmekteyken; ders kitabındaki atasözleri sayısı 10, çalışma kitabındaki atasözleri sayısı ise 6 ile sınırlandırılmıştır. Ders kitabındaki 1., 3. ve 4. ünitelerde hiç atasözü kullanılmamış olup aynı durum çalışma kitabında 1., 4. ve 5. üniteler için geçerlidir. Bununla birlikte 6. üniteye atasözlerine geniş yer verildiği, bu nedenle 6. üniteye bir yığılma olduğu söylenebilir. Bu dengesizlik yapılan tasniflerden de anlaşılacağı üzere atasözleri için geçerliyen, deyimlerin sayısında nispeten homojen bir dağılımın olduğu gözlenmektedir.

Ayrıca konu bakımından deyimler çeşitlilik arz ederken, atasözlerinin, özellikle fazlaca kullanıldığı yer olan 6. üniteye “komşu, komşuluk” ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Hâlbuki sözlü kültürümüzün mühim değerlerinden olan atasözlerinin birçok farklı konudan seçilmesi öğrencinin bunları daha iyi kavramasını ve içselleştirmesini sağlayabilir.

Buna ilaveten ders ve çalışma kitaplarında geçen deyimlerden “*dikkatini çekmek, can atmak, gözden çıkarmak, tadını çıkarmak, gözünde canlan(dır)mak*” birden fazla üniteye yinelenmiştir. Böylece öğrenci tarafından ön belleğe yerleştikten sonra kalıcı belleğe rahatlıkla aktarılmasına imkân tanınmıştır. Atasözlerinde ise aynı durum söz konusu değildir; yani kullanılan atasözleri farklı ünitelerde tekrarlanmamıştır. Sayıca az yer verilen atasözlerinde, öğrenme olgusunda “tekrar” ilkesinin gereğine uyulmadığı ifade edilebilir.

Kitaplarda bu söz varlıklarımıza ilişkin etkinliklerin, anlamıyla eşleştirme veya anlamını bulup yazma gibi genelde klasikleşmiş biçimde olduğu görülmektedir. Görsellerden, çizgilerden yararlanarak anlama çalışması yapılması, deyim ve atasözleriyle ilgili hikâyelerden yararlanma gibi modern yaklaşım modellerinin de kullanılması anlamlı olacaktır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki deyimlerin anlamlarına göre tasnifi şu şekildedir:

Tablo 9. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki Deyimlerin Anlamlarına Göre Derecelendirilmesi

Üniteler	Deyimler	Anlamlarına Göre
1.Ünite	başının etini yemek	mecaz
	kalbini fethetmek	mecaz
	kalbini kırmak	mecaz
	güle oynaya	gerçek
	anlata anlata bitirememek	gerçek
	değerini bilmek	gerçek
	dikkatini çekmek	gerçek
	tadı damağında kalmak	mecaz
	özür dilemek	gerçek
	2.Ünite	püf noktası
dünyaya gelmek		gerçek
sözünü tutmak		gerçek
dönüm noktası		mecaz

	kırıp dökmek(birilerini)	mecaz
	er geç	gerçek
	fikir alışverişinde bulunmak	gerçek
	aklından geçirmek	gerçek
	aklına getirmek	gerçek
3.Ünite	ayakta kalmak	mecaz
	can pazarı	mecaz
	dizini dövme	mecaz
	masaya yatırmak	mecaz
	açıklığa kavuşturmak	gerçek
	enine boyuna	mecaz
	uçsuz bucaksız	gerçek
	keyfine varmak(keyfini çıkarmak)	gerçek
	işi ters gitmek	mecaz
4.Ünite	can atmak	mecaz
	gözden çıkarmak	mecaz
	tadını çıkarmak	mecaz
	dikkatini çekmek	gerçek
	meydana gelmek	gerçek
	aklında tutmak	mecaz
	dil dökmek	mecaz
	dikiş tutturamamak	mecaz
	ders çıkarmak	mecaz

	doğru bildiği yoldan ayrılmamak	gerçek
	peşinden koşmak	mecaz
5.Ünite	can atmak	mecaz
	gözden çıkarmak	mecaz
	içini çekmek	mecaz
	tadını çıkarmak	mecaz
	içini kemirmek	mecaz
	fırsatı kaçırmak	gerçek
	iş ters gitmek	mecaz
6.Ünite	aklına gelmek	gerçek
	aralarına kara kedi girmek	mecaz
	yüzüne bile bakmamak	mecaz
	aralarından su sızmamak	mecaz
	arası açılmak(bozulmak)	mecaz
	aralarındaki buzları eritmek	mecaz
	iş başa düşmek	gerçek
	eksik olsun	gerçek
	kendini (dışarı) atmak	gerçek
	gözünde canlandırmak	gerçek
	ayakta durmak	mecaz
	adet yerini bulsun diye	gerçek
	bir çuval inciri berbat etmek	mecaz
	dert yanmak	mecaz

İçini boşaltmak	mecaz
eli boş gitmek	gerçek
peşinde koşmak	mecaz
iyi gün dostu	gerçek
kafa dengi	mecaz
(pahalya) mal olmak	mecaz
vakit geçirmek	gerçek
yüreği hop etmek	mecaz
can ciğer olmak	mecaz
dostluk etmek	gerçek
üstünlük kurmak	gerçek
dostlar alışverişte görsün	mecaz
kırıp geçirmek (herkesi),	mecaz
fenalık gelmek	gerçek
duasını almak,	gerçek
İçini ısıtmak,	mecaz
köşeyi dönmek,	mecaz
başını (işten) kaldıramamak	gerçek

Tablo 10. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki Deyimlerin Anlamlarına Göre Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Mecaz Anlamlı Deyimler (f)	Gerçek Anlamlı Deyimler (f)	Mecaz Anlamlı Deyimler (%)	Gerçek Anlamlı Deyimler (%)
1.Ünite	4	5	8.88	15.62
2.Ünite	3	6	6.66	18.75
3.Ünite	6	3	13.33	9.37
4.Ünite	8	3	17.77	9.37
5.Ünite	6	1	13.33	3.12
6.Ünite	18	14	40	43.75
Toplam	45	32	100	100

Tablo 10 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 ders kitabındaki deyimlerin anlamlarına göre tasnifi yapıldığında ünite 1'de 4 mecaz 5 gerçek, ünite 2'de 3 mecaz 6 gerçek, ünite 3'de 6 mecaz 3 gerçek, ünite 4'de 8 mecaz 3 gerçek, ünite 5'te 6 mecaz 1 gerçek, ünite 6'da 18 mecaz 14 gerçek anlamlı deyim bulunmaktadır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki atasözlerinin anlamlarına göre tasnifi şu şekildedir.

Tablo 11. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki Atasözlerinin Anlamlarına Göre Derecelendirilmesi

Üniteler	Atasözleri	Anlamlarına göre
1.Ünite	yok	
2.Ünite	Her yiğidin ayrı bir yoğurt yiyişi vardır.	mecaz
3.Ünite	yok	
4.Ünite	yok	
5.Ünite	Kötü ev sahibi, insanı mal sahibi yapar.	gerçek
	Bir kapı kapanırsa bir kapı açılır.	mecaz
6.Ünite	Komşu komşunun külüne muhtaçtır.	kısmen mecaz
	Komşu hakkı, Tanrı hakkı gibidir.	gerçek
	Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür.	mecaz
	Gülme komşuna, gelir başına.	gerçek
	Hayırlı komşu, hayırsız akrabadan iyidir.	gerçek
	Hayır dile komşuna, hayır gelsin başına.	gerçek
	Ev alma, komşu al.	kısmen mecaz

Tablo 12. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki Atasözlerin Anlamlarına Göre Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Mecaz Anlamlı Atasözleri (f)	Kısmen Mecaz Anlamlı Atasözleri (f)	Gerçek Anlamlı Atasözleri (f)	Mecaz Anlamlı Atasözleri (%)	Kısmen Mecaz Anlamlı Atasözleri (%)	Gerçek Anlamlı Atasözleri (%)
1.Ünite	0	0	0	0	0	0
2.Ünite	1	0	0	33.33	0	0
3.Ünite	0	0	0	0	0	0
4.Ünite	0	0	0	0	0	0
5.Ünite	1	0	1	33.33	0	20
6.Ünite	1	2	4	33.33	100	80
Toplam	3	2	5	100	100	100

Tablo 12 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 ders kitabındaki atasözlerinin anlamlarına göre tasnifi yapıldığında ünite 2'de 1 mecaz, ünite 5'te 1 mecaz 1 gerçek, ünite 6'da 1 mecaz 2 kısmen mecaz 4 gerçek anlamlı atasözü bulunmaktadır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki deyimlerin anlamlarına göre tasnifi şu şekildedir.

Tablo 13. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki Deyimlerin Anlamlarına Göre Derecelendirilmesi

Üniteler	Deyimler	Anlamlarına Göre
1.Ünite	eve çıkmak(ev açmak)	gerçek
	fırsat vermek	gerçek
	ders almak	gerçek
	gözlerine inanmamak	mecaz
2.Ünite	göğüs germek	mecaz
	alın teri dökmek	gerçek
	hakkını vermek	gerçek
	iyi gelmek	gerçek
3.Ünite	açlıktan ölmek	gerçek
4.Ünite	kendini kandırmak	gerçek
	yolunu çizmek	mecaz
	can atmak	mecaz
	günleri saymak	gerçek
5.Ünite	gülmekten ölmek	mecaz
	yerinde olmak	gerçek
	göz kulak olmak	mecaz
	bir daha yüzüne bakmamak	mecaz
	ara vermek	gerçek
	ağırlık vermek	gerçek
	haber vermek	gerçek

	kanına girmek	mecaz
	canını sıkmak	gerçek
	meraktan ölmek	gerçek
	gaza basmak	mecaz
	dört gözle beklemek,	mecaz
	yüzünü asmak	mecaz
	ekmek teknesi	mecaz
	kendini başkasının yerine koymak	gerçek
	dolanıp durmak	gerçek
	vicdan azabı çekmek	gerçek
	yakasına yapışmak	mecaz
	içinde bir şeyler kopmak	mecaz
	gözünde canlanmak	gerçek
6.Ünite	canını almak	gerçek
	iple çekmek	mecaz
	uyku tutmamak	gerçek
	yüzüne bakmamak	mecaz
	içli dışlı olmak	mecaz
	çene çalmak	mecaz
	soluğude/da almak	mecaz

Tablo 14. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki Deyimlerin Anlamlarına Göre Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Mecaz Anlamlı Deyimler (f)	Gerçek Anlamlı Deyimler (f)	Mecaz Anlamlı Deyimler (%)	Gerçek Anlamlı Deyimler (%)
1.Ünite	1	3	5.26	14.28
2.Ünite	1	3	5.26	14.28
3.Ünite	0	1	0	4.76
4.Ünite	2	2	10.52	9.52
5.Ünite	10	10	52.63	47.61
6.Ünite	5	2	26.31	9.52
Toplam	19	21	100	100

Tablo 14 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 çalışma kitabındaki deyimlerin anlamlarına göre tasnifi yapıldığında ünite 1'de 1 mecaz 3 gerçek, ünite 2'de 1 mecaz 3 gerçek, ünite 3'de 1 gerçek, ünite 4'de 2 mecaz 2 gerçek, ünite 5'te 10 mecaz 10 gerçek, ünite 6'da 5 mecaz 2 gerçek anlamlı deyim bulunmaktadır.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Ders Kitabı'ndaki atasözlerinin anlamlarına göre tasnifi şu şekildedir.

Tablo 15. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki Atasözlerinin Anlamlarına Göre Derecelendirilmesi

Üniteler	Atasözleri	Anlamlarına Göre
1.Ünite	yok	
2.Ünite	Akan su yosun tutmaz. Zahmet olmadan rahmet olmaz. Emek olmadan yemek olmaz. İşleyen demir pas tutmaz.	kısmen mecaz kısmen mecaz kısmen mecaz kısmen mecaz
3.Ünite	Can boğazdan gelir.	gerçek
4.Ünite	yok	
5.Ünite	yok	
6.Ünite	Komşuda pişer, bize de düşer.	gerçek

Tablo 16. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 Çalışma Kitabı'ndaki Atasözlerinin Anlamlarına Göre Nicel Dağılımı (% ±0,01)

Üniteler	Mecaz Anlamlı Atasözleri (f)	Kısmen Mecaz Anlamlı Atasözleri (f)	Gerçek Anlamlı Atasözleri (f)	Mecaz Anlamlı Atasözleri (%)	Kısmen Mecaz Anlamlı Atasözleri (%)	Gerçek Anlamlı Atasözleri (%)
1.Ünite	0	0	0	0	0	0
2.Ünite	0	4	0	0	100	0
3.Ünite	0	0	1	0	0	50
4.Ünite	0	0	0	0	0	0

5.Ünite	0	0	0	0	0	0
6.Ünite	0	0	1	0	0	50
Toplam	0	4	2	0	100	100

Tablo 16 incelendiğinde İstanbul yabancılar için Türkçe B1 çalışma kitabındaki atasözlerinin anlamlarına göre tasnifi yapıldığında ünite 2’de 4 kısmen mecaz, ünite 3’te 1 gerçek, ünite 6’da 1 gerçek anlamlı atasözü bulunmaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

4.1 Sonuçlar

İstanbul yabancılar için Türkçe B1 ders kitabı incelendiğinde ünite 1’de 9 (%11.68), ünite 2’de 9 (%11.68), ünite 3’de 9 (%11.68), ünite 4’te 11 (14,28), ünite 5’te 7 (%9,09) ve ünite 6’da 32 (%41.55) adet deyim bulunmaktadır.

İstanbul yabancılar için Türkçe B1 ders kitabı ünite 2’de 1 (%10), ünite 5’te 2 (%20), ünite 6’da 7 (%70) adet atasözü bulunmaktadır. Ünite 1, ünite 3 ve ünite 4’te atasözü bulunmamaktadır.

İstanbul yabancılar için Türkçe B1 çalışma kitabı ünite 1’de 4 (%10), ünite 2’de 4 (%10), ünite 3’de 1 (%2.5) , ünite 4’te 4 (%10), ünite 5’te 20 (%50) ve ünite 6’da 7 (%17.5) adet deyim bulunmaktadır.

İstanbul yabancılar için Türkçe B1 çalışma kitabı ünite 2’de 4 (%66,66), ünite 3’te 1 (%16.66), ünite 6’da 1 (%16.66) adet atasözü bulunmaktadır. Ünite 1, ünite 4 ve ünite 5’te atasözü bulunmamaktadır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında ders ve çalışma kitaplarının her ikisinde de deyimlere yeterince yer verildiği ancak atasözleri için aynı durumun söz konusu olmadığı görülmektedir.

Ayrıca hem ders hem de çalışma kitabını ünite ünite incelediğimizde ustaca düzenlenen ve ulusal damga taşıyan bu değerli söz varlıklarımızın dağılımında eşitlik

olmadığını görmekteyiz. Deyimler için fark çok belirgin değilken atasözleri için durumun çok farklı olduğunu ifade edebiliriz. Ders kitabını ele alacak olursak, tabloları incelediğimizde birinci, üçüncü ve dördüncü ünitelerde atasözüne hiç yer verilmemişken, altıncı ünite bu anlamda bir yoğunluk göze çarpmaktadır.

4.2 Tartışma

Bu bölümde araştırma problemi ile ilgili olarak yurt içinde yapılan çalışmalardan ulaşılabilenlere yer verilmiştir:

Okur ve Keskin (2013), Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği adlı çalışmasında İstanbul yabancılar için Türkçe A1, A2, B1 ve B2 ders kitapları belirli ölçütlere göre incelenmiş ve ilgili kitaplarda kültürel öğelerden ne düzeyde yararlandığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak temel seviye kitaplarında kültürel öğelerden az yararlandığı, orta seviye kitaplarında bu öğelere daha fazla yer verilmesine rağmen kültürel öğelerden daha fazla yararlanması gerektiği düşüncesine ulaşmışlardır.

Tüm ve Sarkmaz (2012), Yabancı Dil Türkçe Kitaplarında Kültürel Öğelerin Yeri adlı çalışmasında Yeni Hitit 1,2 ve 3 kitaplarının dil ve kültür kavramlarının birlikte öğretildiğinde daha kalıcı olması gerçeğinden yola çıkarak kültürel öğeleri ne ölçüde içerdiğini tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda, elde edilen verilerin kültürel öğelerin üniteler arasında dengeli dağılmadığını tespit etmişlerdir.

Yıldırım (2010), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Sürecinde Mecazlar adlı yüksek lisans tezinde Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER)'nde Yabancılara Türkçe öğretilirken kullanılan YENİ HİTİT 1-2-3 kitaplarında yer alan metinlerdeki mecazların kullanılma sıklığı ve ünite seviyelerine uygunluğu incelemiştir. Üç kitabın genel değerlendirmesi sonucunda; kitaplardaki metinlerde, mecazların çeşitliliği ve kullanılma oranı bakımından belirli bir yolun takip edilmediği tespit edilmiştir.

İşci (2012), Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan “Yeni Hitit” Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde, Türkçenin Yabancı Dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarından biri

olan ‘Yeni Hitit’ ders kitabı dört temel dil becerisi ve kültür açısından incelemiştir. Öğrenci ders kitabında, metinlerdeki bütün beceri alanlarına yönelik etkinliklerin ve metinlerin çeşitli kültürler arasında karşılaştırma- ilişkilendirme yapılabilecek içerikte olmadığını tespit etmiştir.

İnce (2012), Yurt dışındaki Türk öğrenciler için hazırlanmış Türkçe kitaplarındaki atasözleri varlığının nitel ve nicel açıdan incelenmesi konulu çalışmasında yurt dışındaki Türk öğrenciler için hazırlanmış olan Türkçe ve Türk kültürü ders ve öğrenci çalışma kitaplarında bulunan atasözlerinin nicel ve nitel açıdan ne durumda olduğunu incelemiştir. Atasözlerinin ilgili ders ve öğrenci kitaplarında yeterince yer almadığı; yer alan atasözlerinin ise amaca uygun bir şekilde seçilemediği sonucuna ulaşmıştır.

Çetinkaya (2018) tarafından hazırlanan “Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültürel Unsurlar: Yedi İklim Türkçe Örneği“ isimli yüksek lisans tezinde Yunus Emre Enstitüsünün Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış olduğu Yedi İklim Serisi ders kitaplarında yer alan metinlerde Türkçe kalıp sözler, deyim ve atasözleri, yerleşim yeri isimleri, insan isimleri, yiyecek- içecek isimleri vb. hareketle konu alanındaki kültürel unsurlar tespit edilmeye çalışılmış, metinlerde yer alan atasözleri, deyimler ve kalıp sözlerin Türk kültürünün aktarımına katkı sağlamasından bahsedilmiştir.

Erdoğan(2019) ise “Yabancılara Türkçe Öğretimine Yönelik Ders Kitaplarının Atasözleri ve Deyimler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde yabancılara Türkçe öğretimine yönelik ders kitaplarını (Gazi Yabancılar İçin Türkçe, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe ve Yedi İklim Türkçe), Türkçenin sözcük varlığı öğeleri olan atasözünü ve deyimler açısından incelemiştir. Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan kitaplarda atasözünü ve deyimlere ne oranda yer verildiği belirlenmeye çalışılmıştır.

4.2 Öneriler

Deyimler ve atasözleri birkaç kelimeye koca bir âlemin sığdırılabildiği kaynaklarımızdır. Yabancılara Türkçe Öğretimi B1 kitaplarında bu seviyeyle birlikte

deyim ve atasözleri gibi sözlü kültür varlıklarımıza yer verilmeye başlanır. İncelediğimiz kitaplarda nicel olarak daha fazla atasözüne yer verilmeli, bunların pekiştirilmesini sağlamak adına tekrar ilkesine uyulmalıdır.

Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Kısmen mecaz anlamlı olan atasözlerinin mecaz anlamlı atasözlerini öğrenmeyi kolaylaştıracağı düşüncesinden hareketle kitaplardaki atasözlerinin bu sıraya göre verilmesi yerinde olacaktır.
2. Kitapları üniteler bazında ele aldığımızda deyimlerin ve özellikle atasözlerinin dağılımında belirli bir denge gözetilmediği dikkat çekmektedir. Sadece belli bir üniteye yığılma olmamalı, her üniteye aşağı yukarı aynı sayıda deyim ve atasözüne yer verilmelidir.
3. Ders ve çalışma kitaplarının her ikisinde de deyim ve atasözleri öğretilirken kolaydan-zora ilkesine göre hareket edilmeli, ilk ünitelerde gerçek anlamlı deyim ve atasözlerini belletici etkinlikler verilirken, üniteler ilerledikçe mecaz anlamlı deyim ve atasözlerine geçiş yapılmalıdır.
4. Öğretilmesi planlanan bu söz varlıklarımıza sadece bir iki etkinlikte değil birkaç farklı alıştırmada yer verilmesi, öğrenmede tekrar ilkesine paralel olarak, öğrenilen deyim ve atasözlerinin kalıcılığını sağlayabilir.
5. Araştırma sırasında kelime sıklığı araştırmalarının eksikliği büyük oranda hissedilmiştir. Alanda çalışanlara dayanak olması bakımından yazılı ve sözlü iletişimde kullanılan deyim ve atasözlerinin belli aralıklarla taranmasının yararlı olacağı kanaatine ulaşılmıştır.
6. Ana dili olarak Türkçe öğretimi alanı ile yabancılara Türkçe öğretimi alanı arasında disiplinler arası bilgi paylaşımı yapılabilir. Türkçe Dersi Öğretimi Programı'nın kazanımları, etkinlikleri ve programa uygun olarak hazırlanan ders ve çalışma kitaplarındaki deyim ve atasözlerine yönelik bazı etkinlikler, çeşitli düzenlemelerle yabancılara Türkçe öğretimi alanına aktarılabilir.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders ve Çalışma kitaplarında deyim ve atasözlerinin dağılımında nicel bir dengesizliğin yanı sıra, özellikle atasözlerinin hemen hemen aynı konulardan seçildiği görülmektedir. Bunun yerine güncel konularla bağlantı kurulmasına imkân tanıyan farklı atasözlerine yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1998). *Wilhelm Von Humboldt'da Dil - Kültür Bağlantısı*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* 1. 2. 3. Ciltler. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö.A. (1991). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. (4. Baskı) İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Aslan, Y. (2008). *Yabancı Dil Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar*. Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi Bildiriler, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Editörler: S. Ağıldere ve N. Ceviz): 118-123
- Bayraktar, N. (2006). *Dil Bilimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çetinkaya, E. (2018). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültürel Unsurlar: Yedi İklim Türkçe Örneği*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demir, A. (2010). *Yabancılar Türkiye Türkçesi Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşımdan Hareketle Metinlerin İncelenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğru, A. (2008). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Deyimler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, G. (2019). *Yabancılar Türkçe Öğretimine Yönelik Ders Kitaplarının Atasözleri ve Deyimler Açısından İncelenmesi*. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ergin, M. (1994). *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Bayrak Basım Yayın
- Giddens, A. (1993). *Sociology*. (2.Baskı) Polity Press.
- Günay, D. (1995). Roman Çözümlemesine Toplum-Dilbilimsel Bir Yaklaşım. *Dil Dergisi*, 35, 9-15.
- İnce, B. (2012). Yurt Dışındaki Türk Öğrenciler İçin Hazırlanmış Türkçe Ders Kitaplarındaki Atasözleri Varlığının Nitel ve Nicel Açısından İncelenmesi. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 54, 83-102
- İşci, C. (2012). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Korkmaz, Z., Zülfikar, H., Akalın, M., Ercilasun, A. B., Parlatur, İ., Gülensoy, T. ve Birinci, N. (2001). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği, *International Journal Of Social Science*, 6(2), 1619-1640.
- Özil, Ş. (1991). *Dil ve Kültür Çağdaş Kültürümüz, Olgular – Sorunlar*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özkan, M. (2009). *İnsan İletişim ve Dil*, İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Tapan, N. (1990). Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi. *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 7, 55-68.
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tüm, G. ve Sarkmaz, Ö. (1-3 Temmuz 2010). Yabancı Dil Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Öğelerin Yeri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 448-459.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (2010). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Sürecinde Mecazlar*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, F. ve Şenden, Y. (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözlerin Etkinliklerle Öğretimi, *Asya Öğretim Dergisi (Asian Journal Of Instruction)* 2(1), 53-63.